

Nr 268.

Ankom till riksdagens kansli den 8 december 1943 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående finansstatistikens effektivisering.

(3:e avd.)

I propositionen nr 364 har Kungl. Maj:t, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 8 oktober 1943, lämnat riksdagen tillfälle att avgiva yttrande angående en av chefen för finansdepartementet i nämnda statsrådsprotokoll framlagd plan för finansstatistikens effektivisering.

Av statsrådsprotokollet inhämtas bland annat.

Genom beslut den 20 september 1940 erhöll chefen för finansdepartementet Kungl. Maj:ts bemyndigande att tillkalla sakkunniga med uppdrag att verkställa en undersökning av möjligheterna till en effektivisering av finansstatistiken.

Vid anmälan av ifrågavarande ärende erinrade departementschefen om, att finansstatistiken hade stor betydelse för planläggningen av statsutgifternas finansiering och den statliga utgiftspolitik, för vilket ändamål erfordrades tillgång till material, som tillåte en snabb översikt av inträdda förändringar i inkomster och utgifter samt möjliggjorde en tillförlitlig bedömning av utvecklingstendenserna hos de statliga inkomsterna och de faktiska utbetalningarna av statsmedel för olika ändamål. Det vore också av värde att kunna följa utvecklingen av de kommunala finanserna. Departementschefen framhöll, att de sålunda karakteriserade önskemålen beträffande finansstatistikens omfattning och utformning endast delvis tillgodosåges av den finansstatistik, som för närvarande regelbundet utarbetades. Utredningen borde därför i första hand avse en rationalisering av finansstatistiken.

Med stöd av förutnämnda bemyndigande tillkallade departementschefen den 20 september 1940 överdirektören E. J. Höijer, t. f. generaldirektören P. S. Runemark och t. f. byråchefen G. W. Sjögren såsom sakkunniga med uppdrag att verkställa den förordade undersökningen.

Sedan utredningsuppdraget fullgjorts, hava *de sakkunniga* avgivit betänkande och förslag angående finansstatistikens effektivisering (statens off. utredn. 1942: 48).

En sammanfattning av utredningens arbetsresultat har lämnats i förevarande proposition, sid. 3—7.

Över det framlagda betänkandet eller särskilda delar därav hava efter remiss *yttranden* avgivits av arméförvaltningen, socialstyrelsen, överståthållar-

ämbetet, länsstyrelserna i Stockholms, Uppsala, Kronobergs samt Göteborgs och Bohus län, väg- och vattenbyggnadsstyrelsen, byggnadsstyrelsen, statskontoret, kammarrätten, allmänna lönenämnden, centrala omsättningsskatte-nämnden, kommerskollegium, statens priskontrollnämnd, generalpoststyrelsen, telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, vattenfallsstyrelsen, domänstyrelsen, fullmäktige i riksbanken, fullmäktige i riksgäldskontoret, styrelserna för svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och svenska landstingsförbundet ävensom taxeringsnämndsordförandenas riksförbund.

En redogörelse för det huvudsakliga innehållet i de avgivna yttrandena har lämnats i propositionen, sid. 8—16.

Beträffande de av de sakkunniga behandlade åtgärder till effektivisering av finansstatistiken, vilka enligt departementschefens mening äga särskild aktualitet, har *departementschefen* anfört följande.

Inom området för den allmänna inkomst- och förmögenhetsstatistiken förordar jag till en början, i överensstämmelse med de sakkunnigas förslag som tillstyrkts i yttrandena, att redovisningen av nettointäkter ur olika förvärvskällor skall verkställas i enlighet med taxeringen till statlig inkomst- och förmögenhetsskatt i stället för såsom nu enligt taxeringen till kommunalskatt. Härigenom erhålles ett mera rättvisande underlag för statistiken över inkomsternas fördelning på källor och över den totala inkomsten än i den nuvarande statistiken. Förslagets genomförande bildar tillika förutsättningen för åstadkommande av den av de sakkunniga föreslagna årliga inkomst- och verksamhetsstatistiken. Denna statistik åsyftar att ge en uppdelning av inkomsttagarnas sammanlagda nettointkomster ur de särskilda förvärvskällorna dels på ett antal av åtta verksamhetsgrenar och dels inom envar av dessa på såväl yrkesverksamma som icke yrkesverksamma personer ävensom, såvitt angår den förra gruppen, på företagare och anställda. Inkomst- och verksamhetsstatistiken utgör en utbyggnad av den nuvarande skattetaxeringsstatistikens uppgifter rörande inkomster av olika förvärvskällor. Den är avsedd att färdigställas vid sådan tid, att huvudresultaten av densamma kunna tillgodogöras för inkomstberäkningarna till statsverkspropositionen. I likhet med de sakkunniga anser jag denna statistik infoga en central ställning inom finansstatistiken med hänsyn till dess vidsträckt användning vid analys och förhandsbedömning av inkomstutvecklingen samt såsom underlag för varjehanda skattestatistiska beräkningar. Jag tillstyrker sålunda, att i planen för finansstatistiken skall ingå en inkomst- och verksamhetsstatistik i huvudsaklig överensstämmelse med vad de sakkunniga föreslagit.

De sakkunnigas andra huvudförslag åsyftar uppbyggande av en statistik över den vid taxeringen till allmän omsättningsskatt deklarerade handelsomsättningen. Detta förslag innefattar dels en månatlig statistik för varje taxeringsdistrikt över omsättningssummor (total omsättning, skattefri omsättning och skattepliktig omsättning) samt uträknad skatt, dels ock anordnandet av en provundersökning beträffande Stockholms stad och län eller eventuellt Stor-Stockholm i syfte att utröna förutsättningarna för en statistik över omsättningen inom skilda branscher. Endast statskontoret har avstyrkt förslaget under hänvisning bland annat till omsättningsskattens förutsatta provisoriska karaktär. Vad statskontoret anfört finner jag icke utgöra hinder för att ifrågasvarande material, så länge det står till förfogande, utnyttjas för att erhålla ökade möjligheter till kontroll över omsättningsskatten och jämväl en belysning av viktiga delar av handelsomsättningen. I likhet

med de sakkunniga och de hörda myndigheterna tillstyrker jag därför anordnandet av en dylik statistik. I vissa yttranden har påyrkats en vidgad branschstatistik, antingen så att den löpande månatliga statistiken skulle redovisas med branschuppdelning eller också på det sätt att de tillfälliga branschundersökningarna skulle verkställas för riket i dess helhet. I anledning härav synas förutsättningarna för en provundersökning i anslutning till de sakkunnigas förslag böra göras till föremål för närmare utredning.

Det tredje huvudområde inom finansstatistiken, vilket bör ingå i den nu aktuella planen för finansstatistikens effektivisering, avser statistiken över statens finanser, d. v. s. statens inkomster och utgifter, investeringar, tillgångar och skulder m. m. Inom detta område ligger huvudvikten enligt de sakkunnigas förslag vid en på rationellt sätt specificerad statistik över statens utgifter och inkomster. Enligt de sakkunnigas förslag bör sålunda upprättas en årlig statistik över statens löpande utgifter med fördelning dels enligt grunderna för anslags- och statuppställningen, dels efter utgifternas art och på större ändamålsgrupper. Dessa båda former av statistik ha närmare karakteriserats i det föregående. Statistiken bygger på budgetredovisningen och hos riksräkenskapsverket befintligt räkenskapsmaterial och erbjuder icke några väsentliga svårigheter vid utarbetandet. Den föreslagna specificeringen synes mig ägnad att ge värdefulla hållpunkter för budget- och besparingsarbetet, särskilt genom den möjlighet som erhålles att i kostnads- och personalhänseende med varandra jämföra de myndigheter, som hava likartade arbetsuppgifter. Vid sidan om denna huvuduppgift för statistiken över statens finanser böra självfallet — såsom de sakkunniga också föreslagit — inkomstillflödet och utgiftsbelastningen förlöpande analyseras till stöd för beräkningar rörande statsregleringens utfall. Jag finner det vidare angeläget att i huvudsaklig anslutning till de sakkunnigas förslag åvägabringa en personalstatistik i begränsad form såsom ett komplement till statistiken över statens löpande utgifter. Det är här icke fråga om någon fullständig personal- och lönestatistik utan endast om en sammanställning över antalet anställda vid olika myndigheter samt personalens fördelning i avseende å tjänsteställning och efter storleken av lön eller annan ersättning m. m. Såväl den löpande statistiken över statens finanser som och särskilda undersökningar på mera begränsade områden av statsmedelsförvaltningen kunna bliva av värde för den inre administrationen i allmänhet och för riksräkenskapsverkets kontroll å förvaltningen av statsmedlen i synnerhet. De viktigaste resultaten av statistiken över statens finanser synas böra publiceras i riksräkenskapsverkets årsbok, vars utgivande lämpligen torde böra återupptagas. I likhet med de sakkunniga förordar jag att årsboken infogas i serien »Sveriges officiella statistik».

Ett betydelsefullt önskemål vid en effektivisering av finansstatistiken är att erhålla en förbättrad kommunal finansstatistik. Huvudfrågan rör här sambandet mellan kommunernas bokföring och den kommunala finansstatistiken. I de över betänkandet i denna del avgivna yttrandena hava styrelserna för svenska stadsförbundet, svenska landskommunernas förbund och svenska landstingsförbundet framlagt sina uppfattningar om detta spörsmål liksom om den kommunala finansstatistikens ändamålsenliga ordnande. Enligt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1943 hava avskrifter av dessa yttranden tillställts statistiska centralbyrån för kännedom och beaktande. Jag förutsätter, att ett samarbete mellan centralbyrån och förbunden leder till en ur finansstatistisk synpunkt tillfredsställande lösning med beaktande av de i finansstatistiksakkunnigas betänkande framlagda önskemålen. I berörda sammanhang torde jämväl komma att upptagas förslag om avkortning av tiden för insamlandet av uppgifter till den kommunala finansstatistiken ävensom

andra åtgärder, syftande till en snabbare bearbetning och publicering av den kommunala finansstatistikens huvudresultat.

Den plan för finansstatistikens effektivisering, som här i sina huvuddrag behandlats, avser närmast en sovring och ett fördjupande av den finansstatistik, som redan nu utföres och som i huvudsak utarbetats inom statistiska centralbyrån och riksräkenskapsverket. De nya uppgifterna inom området torde böra omhändervhas av de myndigheter, vilkas nuvarande arbetsuppgifter närmast motsvara den föreslagna nya statistiken. Härvid bör hänsyn tagas till i vad mån denna statistik har värde för myndigheternas arbete eller myndigheten har tillgång till det material, på vilket statistiken skall byggas. Med denna utgångspunkt gäller i stort sett, att till statistiska centralbyråns verksamhetsområde borde höra den allmänna inkomst- och förmögenhetsstatistiken samt statistiken över kommunernas finanser, medan statistiken över den vid taxeringen till allmän omsättningsskatt deklarerade handelsomsättningen och statistiken över statens finanser skulle bli förlagda till riksräkenskapsverket. Jag erinrar om att viss bearbetning av materialet till inkomst- och verksamhetsstatistiken skulle förläggas till länsstyrelserna. Det är alltså icke fråga om att tillskapa ett nytt organ för finansstatistik. Den erforderliga ökade medelstillelningen för här ifrågavarande arbetsuppgifter bör kunna hållas inom en relativt begränsad ram och motsvaras i viss utsträckning av minskade utgifter för specialundersökningar.

Riksdagen torde böra lämnas tillfälle att avgiva yttrande angående den av mig framlagda planen för finansstatistikens effektivisering. Sedan riksdagen yttrat sig i ämnet, har jag för avsikt att efter erforderlig utredning föranstalta om proposition till 1944 års riksdag om den anslagsförstärkning, närmast för statistiska centralbyrån och riksräkenskapsverket, varav behov må komma att föreligga, om planen skall realiserars under nästa budgetår.

Utskottet.

Mot den av departementschefen förordade planen för finansstatistikens effektivisering har utskottet icke funnit anledning till erinran.

Utskottet hemställer,

att riksdagen må besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t giva tillkänna vad utskottet sålunda anfört.

Stockholm den 3 december 1943.

På statsutskottets vägnar:

J. B. JOHANSSON.

Närvarande: se under utlåtandet nr 267.